יתד באילן ותלה בה כלכלה למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב, למטה מי' טפחים עירובו עירוב. טעמא דנעץ יתד באילן הא לא נעץ אפילו למטה מי' טפחים אין עירובו עירוב, והא האי תנא דקאסר בצדדין וקשרי בצדי צדדין? אמר רב פפא הכא בכלכלה דחוקה עסקינן דבהדי דשקיל ליה לעירוב קמניד ליה לאילן וקמשתמש באילן גופיה. והלכתא *צדדין אסורין, צדי צדדין מותרין, אמר רב אשי השתא דאמרת צדדין אסורין האי דרגא דמדלא: לא לינחיה איניש אדיקלא דהוו להו צדדין אלא לינחיה אגוואזי לבר מדיקלא, אבי סליה לא לינח כרעיה אגוואזי אלא ליתנח אקנין:

מתני' מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין את הכיפין אבל לא את (א) הזירין. אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה, רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה: **גמ'** אמר רב הונא הן הן פקיעין הן הן כיפין, פקיעין תרי, כיפין תלתא (ב) זירין דארזי. ת"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין, והוא הדין לכיפין אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר. אמר רב חסדא מאי טעמא דרב הונא? קא סבר למטרח באוכלא טרחינן לשויי אוכלא לא משוינן. רב יהודה אמר הן הן פקיעין הן הן זירין, פקיעין תרי, זירין תלתא, כיפין דארזי. ת"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה אבל פספוסי לא, וכיפין פספוסי נמי מפספסינן, אבל לא הזירין לפספס [א] אלא להתיר. אמר רבא מאי טעמא דרבי יהודה? קסבר שווי אוכלא משוינן מטרח באוכלא לא טרחינן. תנן אין מרסקין את השחת ואת החרובין* לפני בהמה בין דקה ובין גסה מאי לאו חרובין דומיא דשחת מה שחת דרכיכי אף חרובין דרכיכי אלמא לא טרחינן באוכלא ותיובתיה דרב הונא. אמר לך רב הונא לא, שחת דומיא דחרובין מה חרובין דאקושי אף שחת דאקושי, היכי משכחת לה? בעילי זוטרי. ת"ש רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה, לדקה אין, לגסה לא, אי אמרת בשלמא ת"ק סבר מיטרח באוכלא לא טרחינן, שווי משוינן, היינו דקא אמר ר' יהודה (ג) חרובין לדקה נמי שווי אוכלא הוא, אלא אי אמרת ת"ק סבר שווי אוכלא לא משוינן, מיטרח באוכלא מטרחינן, רבי יהודה (ד) למתיר בחרובין לדקה כל שכן לגסה! מי סברת דקה דקה ממש מאי דקה גסה (ה) ומאי קרי לה דקה דדייקא באוכלא, הא מדקתני רישא בין דקה ובין גסה מכלל דרבי יהודה דקה ממש קאמר, קשיא, תא שמע *מחתכין

את

יתד · נגר: **ותלה בה כלכלה** · ונתן בה עירובו והוא נתכוון לשבות למטה תחת האילן: **למטה מי' טפחים** · אם הכלכלה בתוך י' לארץ עירובו עירוב דהוא ועירובו ברה"ר אבל למעלה מי' ושם כלכלה רחבה ארבעה הויא לה כלכלה רשות היחיד והוא נתכוון לשבות ברשות הרבים ואינו יכול ליטלו שם ולאכלו, וכיון דאינה סעודה הראויה לו, אינו קונה שביתה על ידה: **טעמא דנעץ יתד** · דכי שקיל לעירובו משתמש בצדי צדדין אבל לא נעץ יתד אלא קשרה בצדי אילן לא: **הכא בכלכלה דחוקה** · שפיה צר וקצרה היא ומכניס ידו לתוכה בדוחק הלכך אי ממש הוה קטר לה בצדי אילן כי שקיל ליה לעירוביה מניד ליה לאילן הלכך כי איכא יתד הוא דשרי ואי לא לא: **האי דרגא דמדלא** · סולם שעולין בו לסוכת עגלים שעושין ע"ג קונדיסין גבוהין והיא סמוכה לאילן: **לא לינחיה** · ראש הסולם אדיקלא לא יסמוך ראש הסולם לגד דקל דכי סליק משתמש בצדדין: **אלא לינחיה אגוואזי לבר מדיקלא** · יתקע יתד בצדי האילן ויסמוך הסולם עליו דהוה ליה יתד צדדים וסולם צדי צדדין: **וכי סליק לא לינח כרעיה על היתד אלא אקניא** · על שליבות הסולם או קנים היוצאים מהקונדיסין: **מתני' פקיעי עמיר** · קשין של שבלים (שאותם) שאוגדים, מתירין אותם שיהו נוחין לבהמה לאוכלה: **מפספסין** · שכן דרך שמפזרים לבהמה העשבים ויפין לה לאוכלן, שכשהן דחוקין מתחממין והיינו מריחה ריחה כל כך וקצה בהן: **את הכיפין** · מפרש בגמרא וכן זירין: **אין מרסקין** · אין מחתכין: **שחת** · עשב של תבואה והוא אספסתא ומשום דטירחא דלא צריך הוא: **רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה** · שעיניה דקות וקשין לה: **גמ' הן הן פקיעין הן הן כיפין** · כולן קשין של שבלין הן מיהו פקיעין תרי, שאינן קשורין אלא בשני ראשים: **כיפין תלת** · קשורין ג' [אגודים]: **זירין דארזא** · ענפים לחין של ארז שמורידין אותם ובעודם לחין ראויין לבהמה ורוב בני אדם מניחין אותם לעלים: **וה"ק מתירין פקיעי עמיר ומפספסין** · דכיון דמעיקרא אוכלא נינהו מותר לטרוח בהן להכשירם למתקן לה, ואת הכיפין אף הן מתירין ומפספסין ואע"ג דנפיש טרחייהו, **אבל לא הזירין לא לפספס ולא להתיר דכיון דמעיקרא סתמייהו לאו אוכלא והשתא הוא דמשוי להו אוכלא ה"ל אולודי אוכלא בשבת: **מיטרח באוכלא** · בדבר שתחילתו אוכל קודם תיקון זה, טרחינן ומכשירין לייפותן לה: **הן הן פקיעין הן הן זירין** · שניהן בקשים של שבלים ומה שהתיר בזה התיר בזה ודקתני אבל לא הזירין אפספוס קאי: **וה"ק מתירין פקיעי עמיר** · דכל זמן שהוא קשור לאו אוכלא הוא ומתירו לשווי אוכלא ומשום צער בהמה שרי אבל פספוס לא דסגי ליה בהתרה ואיתעביד אוכלא, ופספוסיה לתענוג בעלמא הוא ומטרח באוכל בדבר שהוא כבר אוכל בלא תיקון זה לא טרחינן, ומפספסין את הכיפין דארזא, דבלאו פספוס לא הוי אוכלא אבל לא את הזירין לפספס אלא להתיר שלשה אוגדיהן בפקיעין דהתרת אוגדיהן שווי אוכלא הוא: **אין מרסקין** · סיפא דמתניתין היא וחד טעמא: **דרכיכי** · כגון חרובין לחין דראויין למאכל בהמה בלא ריסוק וריסוק דידהו לתענוג בעלמא: **דאקושי** · קשין כגון שיבשו: **בעילי זוטרי** · עיירים קטנים שאף השחת קשה להם וצריכה ריסוק לשווי אוכלא: **לדקה אין** · דהוה ליה שווי אוכלא: **לגסה לא** · דהוה ליה מטרח באוכלא: **אי אמרת בשלמא** · שמע רבי יהודה לת"ק דאמר מיטרח באוכלין אסור ואין מרסקין ברכיכי קאמר אבל שווי אוכלא שרי היינו דקאמר ליה רבי יהודה חרובין לדקה לית לן למיסר דשווי אוכלא הוא ואע"ג דרכיכי, אלא אי אמרת קסבר ת"ק מיטרח באוכלא שרי, שווי אוכלא אסור ואין מרסקין דקאמר באקושי קאמר דשווי אוכלא הוי: **רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה** · בתמיה הא כל שכן דלגסה למיטרח באוכלא הוא ושרי, הכי ה"ל למיתני ור' יהודה מתיר בחרובין לגסה דהוה ליה מיטרח באוכלא והא ליכא למימר דר' יהודה מפיך דשווי אוכלא שרי מיטרח באוכלא אסיר דהא ת"ק באקושי קאמר וגבי גסה נמי שווי אוכלא הוא וה"ל למיתני ורבי יהודה מתיר בהמה בין דקה בין גסה ועוד הוה ליה למישרי נמי זירין להתיר ולפספס דשווי אוכלא נמי הוא: **דדייקא** · כוססת יפה ומדקת אוכלין בפיה: **והא מדקתני רישא בין דקה בין גסה שמע מינה דקה ממש** · ורבי יהודה את"ק קאי:

למטה מי' טפחים עירובו עירוב · קשה אמאי עירובו עירוב והא כרמלית הוא כיון שרחבה ארבעה ואסור לטלטל לרה"ר וי"ל אין כרמלית בכלים כדפירש בקונטרס בפ"ק דמכילתין (דף ה:) גבי היתה קופתו מונחת כו' *אי נמי כרבי דאמר *כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות: **אמר** רב פפא הכא בכלכלה דחוקה עסקינן · מדמשני רב פפא הכי משמע דסבירא ליה לצדדין מותרין ורב אשי משמע בסמוך דסבר דאסורין מדאמר רב אשי בסמוך השתא דאמרת לצדדין אסורין וקשה לי הא איפכא שמעינן להו במסכת חגיגה בפ"ב (דף יז. ושם) דאמר רב פפא שמע מינה לצדדין אסורין דאי סלקא דעתך לצדדין מותרים נסמוך אריסא דלצדדין ניכהו רב אשי אמר אפילו תימא לצדדין מותרין, כל דלהדי גבה כגבה דמי*: **והלכתא** לצדדין אסורין לצדי לצדדין מותרין · ותימה לרבי אמאי לא חשיב הני בהדי יע"ל קג"ם דהלכה כאביי (בבבא מציעא דף כב:) דאמר רבא מאן דאסר בצדדין אסר נמי בצדי צדדין ואביי אמר בצדדין כולי עלמא לא פליגי [לאסור] ובצדי צדדין פליגי: **רב** יהודה אמר הן הן פקיעין כו' וה"ק מתירים פקיעי עמיר כו' · פירש בקונטרס דהתרת פקיעים הויא שווי אוכלא וצריך לפרש(ו) נמי בהא דרב יהודה חשיב התרת פקיעין שווי אוכלא ורב הונא לא חשיב לה שווי אוכלא מדשרי לה ואין נראה לרבינו תם לאפלוגינהו בהכי אלא לתרוייהו לא הויא התרת פקיעי עמיר לא שויא אוכלא ולא מיטרח באוכלא דלא שייך טורח בהתרה והכי שריא לתרוייהו · מ"ר

אין

[ועי' תוספות חגיגה יז. ד"ה רב אשי דלא מקשה אלא דרב אשי אדרב אשי וכתבו תירוץ לזה]

מסורת הש"ס

[חגיגה טז:]

לקמן קנו:

*הדין ליתד אינו כך · [הפוך] הכלכלה לצדי צדדין ואם בלא יתד, כלכלה קשורה ישירות לאילן יהא מותר משום צדי אילן לבד ונבא בכלכלה דחוקה...

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה את הכיפין אבל לא את הזרדין אין: (ב) גמ' כיפין תלתא זרדין דארזי וכו' אבל לא את הזרדין לא ליפספס וכו' למטרח באוכלא טרחינן לשווי אוכלא לא משוינן וכו' הן הן זרדין פקיעין תרי זרדין תלתא וכו' אבל לא הזרדין לפספסא: (ג) שם היינו דקא אמר ר' יהודה חרובין לדקה נמי שווי אוכלא: (ד) שם ר' יהודה מתיר כצ"ל ואות ד' נמחק: (ה) שם מאי דקה גסה ומאי קרי: (ו) תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' וצריך לפרש דפליגי נמי בהא:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' לפספס אלא להתיר · כ"צ גירסת הרי"ף ולא להתיר ונכון מאד:

◆

גליון הש"ס

גמ' והלכתא צדדים אסורים · עיין עירובין דף לג ע"א: תוס' ד"ה למטה מי' וכו' א"נ כרבי וכו' · ותמוה דא"כ אפי' לא נעץ יתד נמי דשימוש באילן הוי רק שבות ולי"ג בה"ש · אח"כ ראיתי שתמה כן בתשובת מעיל צדקה סימן ס' ולמנ"ד י"ל דנ"מ בע"ש שחל להיות ביו"ט והניח עירוב בערב יו"ט בכלכלה זו שיהיה עירוב ליו"ט ושבת · ולפי דב' קדושות הן צריך שיהיה עירובו קיים ביה"ש דקודם שבת ובזה אם לא נעץ יתד לא מהני עירובו לשבת דבה"ש אינו יכול ליטול עירובו דהא בספק אסור אי הוי יום והוא יו"ט או לילה והוא שבת אסור בשימוש במחובר אבל בנעץ יתד דמצד טלטול מכרמלית לרה"ר ליכא איסור הוצאה ביו"ט ובה"ש מותר דמשום שבות לא גזרינן בה"ש דשמא עדיין יום וליכא איסור הוצאה:

עין משפט נר מצוה

[לעיל ח:]

כ א מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שה סעיף יח:

כא ב ג מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יח טוש"ע א"ח סי' שכד סעיף ד:

כב ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

◆

רבינו חננאל

חמור אלא בצידי החמור אני משמש (וינדלן)[וצדדין]לא גזרו בהו רבנן מדתנן מתיר החבלים והשקין נופלין מאי לאו בחבר גואלקי ולא גזרו בהו רבנן פי' חבר גואלקי כשטוענין הבהמה מביאין שק וטוענין אותו מצד אחד ושק האחר מצד השני ומביא חבל וקושרן ומחברן (ומשרכבן) [ומשכיבן] בצדי הבהמה וכשמבקשין לפרק משאוי מגביה השקין לפרוק קשר החבל להיות נוח להתיר ומתיר ומניח השקין והן יורדין מצדי הבהמה ויורדין לארץ נמצא מגביה ומוריד השקין בצידי החמור כאשר אני מגביה ע"ג החמור והוא יורד בדרך שמשמש אמר לך אביי אינו אומר מתיר החבלים בחבר גואלקי אלא באבר גואלקי כדתנן כיצד מאברין את העדים ומפרשינן ליה מלשון אבר כן מוסיף כמין אבר בגואלקי והוא למעלה כדאמרי' בפ' לא יחפור (ב"ב כה:) באברוורי הוו יתבי פי' אברוורי למעלה מן המשאוי כגון שהיה צד המשאוי האחד כבד והשני קל ורצינו להשוות המשאוי שלא יהיה *)מטרטן ומוסיף על הצד הקל דבר להשוות המשקל שלא יהיה אחד מהן מכריע ועליו אמרה משנתנו מתיר החבלים והשקין נופלים שהקשר למעלה הוא' ואין צריך להגביה שק ולא להוריד אלא כשמתיר החבר נופלין אבר גואלקי נמצא גואלקי על צידי בהמה ואם זה על גואלקי נמצא אבר זה צדי צדדין אי נמי בגואלקי דגואלקי עצמו אינן קשורין בחבלים אלא כמנהג שהי' לאורחים המהלכים בדרכים שעושין בראש השקין כמין קרסים ולולאות מן החבלים ומכניס הלולאות בקרסים אי נמי לולאות בלבד ומכנים בהן עץ ומחברן וכשרוצה לפרקן מושך העץ ההוא והן נופלים ונקרא עץ ההוא לכתא ואינו מגיע לצדדין ואותו האבר נמי שמוסיפין על המשאוי הוא צדדי צדדין והוא מותר אבל הצדדין אסורין · ועוד אקשי ליה אביי לרבה הא ב' בידי אדם ואחת באילן כו' ופריק רבה התם דכפייה לאילן וסיכך על גביו שנמצא משתמש באילן עצמו · תוב אקשינן עליה מסיפא דקתני ג' בידי אדם ואחת באילן כשרה ועולין לה ביו"ט ואי כפייה לאילן וסיכך ע"ג אמאי עולין לה ביו"ט הא משתמש באילן ואסור ופריק ליה התם ופרשי כאנא פי' ניהא ופרסיכנא תרתב מאבקא **)ועלה דייקינן זה הכלל כל שינטל האילן ויכולה לעמוד עולין לה ביו"ט כו' סברי לה כגון דחק באילן ונתן הנסרין שהן הסכך באותה החקיקה והן הצדדין וזה אוסר להשתמש בצדדין וזה מתיר צדי צדדין כולי עלמא צדדין איסורין והבא בצידי צדדין פליגי פי' כגון דחק באילן ונעץ באותה החקיקה עץ חזק כמין קורה ושם ראשי הנסרים שהן הסכך על אותו העץ הנתון כמין קורה שנמצא העץ ההוא צידי האילן והנסרים הנתונין על גביו צדדי צדדין וצדדי צדדין דינם אחד האוסר בצדדין אוסר גם בצידי צדדין והמתיר צדדי צדדין גם בצדדין מתיר ובא רב משרשיא לאותובי לרבה דאמר המתיר בצידי צדדין גם בצדדין מתיר הא דתניא נעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב · ודייקינן מינה טעמא דנעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה פי' דהוה לה יתד צידי האילן והכלכלה צידי צדדין ולפיכך למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב אבל אם לא נעץ יתד ותלה בו אלא תלה באמירי האילן אפילו למטה מעשרה אין עירובו עירוב דהוה לי' צדדין הדר נחבר כי

*) עיין ערוך ערך אגרופי ·

**) פה הדברים משובשים בכ"י ומצוה לתקנם ועי' בערוך ערך גז האחרון ·

רב נסים גאון

בפרק כירה (דף מג) ופירשנו כי המחלוקת בצער בעלי חיים דאורייתא או דרבנן תמצא בפרק אלו מציאות (דף לב):

[נושא]

תיקון מזון לבהמה - מה מותר בשבת

1- לטרוח בדבר שכבר מזון אבל לא לשוי אוכלין

-אבל-

2- לשוי אוכלין אבל לא לטרוח בדבר שכבר אוכלין

	ר' הונא	ר' יהודה
פקע' עמר	ב' קשרים	ב' קשרים
כיפין	ג' קשרים	ענפי ארז
זירין	ענפי ארז	ג' קשרים

מבנה

⋈ - ב' השיטות לשוי אוכלא -אבל- לטרוח

◇ הבנת המשנה לפי ב' השיטות

מ"ש דר' הונא/ר' יהודה

▽ △ קושיות ממקורות על פירושים האלו

⌂ ⬠ -(כדא"פ) - סיום הקושיא